

EFEKTYWNOŚĆ ŚRODOWISKOWA W CYKLU ŻYCIA PRODUKTÓW I ORGANIZACJI

dr hab. inż. ALINA MATUSZAK-FLEJSZMAN
prof. nadzw. UEP
UNIWERSYTET EKONOMICZNY POZNAŃ

III Konferencja PF ISO 14000 „Zarządzanie kosztami środowiskowymi”
Warszawa 24–25.04.2014

Efektywność środowiskowa w cyklu życia produktów i organizacji

dr hab. inż. Alina Matuszak-Flejszman, prof. nadzw. UEP

CEL I ZAKRES stosowania metod pomiaru efektywności środowiskowej cyklu życia PiO

- Stosowanie metod oznaczania śladu środowiskowego w odpowiednich strategiach i programach w zakresie pomiaru efektywności środowiskowej w cyklu życia produktów i/ lub organizacji
- Informowanie o efektywności środowiskowej w cyklu życia produktów i/ lub organizacji
- Zakres: państwa członkowskie oraz organizacje prywatne i publiczne dokumentujące (oraz zamierzająca dokumentować) pomiary efektywności środowiskowej w cyklu życia swoich produktów, usług lub swojej organizacji

ŚLAD ŚRODOWISKOWY produktu i organizacji

ślad środowiskowy produktu (product environmental footprint)

wynik badania śladu środowiskowego produktu w oparciu o metodę oznaczania śladu środowiskowego produktu

metoda oznaczania śladu środowiskowego produktu (PEF)

ogólna metoda mająca na celu pomiar potencjalnego oddziaływania produktu na środowisko w całym cyklu życia oraz informowanie o nim

ślad środowiskowy organizacji (organisation environmental footprint)

wynik badania śladu środowiskowego organizacji w oparciu o metodę oznaczania śladu środowiskowego organizacji

metoda oznaczania śladu środowiskowego organizacji (OEF)

ogólna metoda mająca na celu pomiar potencjalnego oddziaływania organizacji na środowisko w całym cyklu życia oraz informowanie o nim

EFEKTYWNOŚĆ ŚRODOWISKOWA w cyklu życia

---

efektywność środowiskowa w cyklu życia

określony ilościowo pomiar potencjalnej efektywności środowiskowej uwzględniający wszystkie istotne etapy cyklu życia produktu lub organizacji z perspektywy łańcucha dostaw

informowanie o efektywności środowiskowej w cyklu życia

wszelkie ujawnienie informacji dotyczących efektywności środowiskowej w cyklu życia, między innymi partnerom biznesowym, inwestorom, organom publicznym lub konsumentom

POTENCJALNE OBSZARY zastosowania metod oznaczania śladów środowiskowych PRODUKTÓW

- optymalizacja procesów w cyklu życia produktu
- wspieranie projektowania produktów o jak najmniejszym oddziaływaniu na środowisko w cyklu życia
- przekazywanie informacji o efektywności środowiskowej w cyklu życia produktów (np. poprzez dokumentację dołączoną do produktu, strony internetowe i aplikacje) przez poszczególne przedsiębiorstwa lub za pośrednictwem programów nieobowiązkowych
- programy w zakresie twierdzeń dotyczących ekologiczności, w szczególności zapewniające wystarczającą wiarygodność i kompletność twierdzeń
- programy mające na celu propagowanie wizerunku i zapewnienie widoczności produktów poprzez obliczanie ich efektywności środowiskowej w cyklu życia
- identyfikacja przypadków znaczącego oddziaływania na środowisko celem ustalenia kryteriów dla oznakowania ekologicznego
- oferowanie zachęt w oparciu o efektywność środowiskową cyklu życia

POTENCJALNE OBSZARY zastosowania metod oznaczania śladów środowiskowych ORGANIZACJI

- optymalizacja wyników w całym łańcuchu dostaw asortymentu produktów danej organizacji
- przekazywanie informacji o efektywności środowiskowej w cyklu życia zainteresowanym stronom (np. roczne sprawozdania, sprawozdawczość dotycząca zrównoważonego rozwoju, odpowiedź na kwestionariusze inwestorów lub zainteresowanych stron)
- programy mające na celu ustanowienie reputacji i zwiększenie widoczności organizacji obliczających swoją efektywność środowiskową w cyklu życia lub organizacji stopniowo poprawiających swoją efektywność środowiskową (np. z roku na rok)
- programy nakładające obowiązek sprawozdawczości w zakresie efektywności środowiskowej w cyklu życia
- jako sposób na dostarczanie informacji dotyczących efektywności środowiskowej w cyklu życia oraz osiągnięcie celów SZŚ
- oferowanie zachęt w oparciu o poprawę efektywności środowiskowej w cyklu życia obliczonej na podstawie metody OEF

Ślad środowiskowy produktu (PEF)

- wskaźnik oparty na wielu kryteriach
- służy do pomiaru efektywności środowiskowej towaru lub usługi przez cały cykl jej życia
- informacje nt. PEF opracowuje się w celu zmniejszenia oddziaływania towarów i usług na środowisko, uwzględniając działania związane z łańcuchem dostaw
- metoda modelowania oddziaływania przepływu materiałów i energii oraz emisji i strumieni odpadów związanych z wpływem produktu na środowisko w całym jego cyklu życia
- narzędzia:
  - normy ISO 14044, ISO 14067, ISO 14025, ISO 14020
  - podręcznik dotyczący systemu ILCD (międzynarodowego referencyjnego systemu danych na temat cyklu życia produktu)
  - ślad ekologiczny
  - protokół dotyczący emisji gazów cieplarnianych (GHGP:2011)
  - ogólne zasady komunikacji środowiskowej na rynku produktów masowych BPX 30-323-0
  - Specyfikacja dla celów oceny emisji gazów cieplarnianych w LCA (PAS 2050:2011)

Ślad środowiskowy organizacji (OEF)

- ❑ wskaźnik oparty na wielu kryteriach
- ❑ służy do pomiaru efektywności środowiskowej organizacji dostarczających towary lub świadczących usługi w całym cyklu życia
- ❑ informacje nt. OEF opracowuje się w celu zmniejszenia oddziaływania działalności organizacji na środowisko, uwzględniając działania związane z łańcuchem dostaw
- ❑ metoda mająca zastosowanie dla przedsiębiorstw, organów administracji publicznej, organizacji niekomercyjnych oraz innych podmiotów
- ❑ narzędzia:
  - ISO 14064 cz. 1 i 3; ISO/WD TR 14069 – Gazy cieplarniane,
  - podręcznik dotyczący systemu ILCD (międzynarodowego referencyjnego systemu danych na temat cyklu życia produktu)
  - Bilans Carbone®
  - protokół dotyczący emisji gazów cieplarnianych – rachunkowość i sprawozdawczość w odniesieniu do organizacji
  - DEFRA – wytyczne dotyczące pomiaru emisji gazów cieplarnianych i sprawozdawczości w tym zakresie
  - Globalna Inicjatywa Sprawozdawcza GRI

Ocena efektywności środowiskowej organizacji

PN-EN ISO 14031 Zarządzanie środowiskowe –
Ocena efektów działalności środowiskowej – Wytyczne

ISO 14005 Systemy zarządzania środowiskowego –
Wytyczne dotyczące wdrażania systemu zarządzania środowiskowego, w tym korzystania z oceny oddziaływania na środowisko

Rozporządzenie 1221/2009 EMAS –
Załącznik IV –
Sprawozdawczość w zakresie środowiska

Efekty działalności środowiskowej

---

możliwe do zmierzenia wyniki zarządzania przez **organizację** swoimi **aspektami środowiskowymi**

UWAGA:

w kontekście **systemu zarządzania środowiskowego** wyniki mogą być mierzone w odniesieniu do polityki **środowiskowej organizacji**, **celów środowiskowych**, **zadań środowiskowych** i innych wymagań dotyczących efektów działalności środowiskowej.

Wskaźniki oceny efektów działalności środowiskowej

- Wskaźniki efektów działalności środowiskowej (EPI)
  - Wskaźniki efektów zarządzania (MPI) - dostarcza informacji o wysiłkach podejmowanych w zakresie zarządzania w celu wywierania wpływu na operacyjne działania środowiskowe organizacji.
  - Wskaźniki efektów działalności operacyjnej (OPI) - dostarcza informacji o operacyjnych działaniach środowiskowych organizacji
- Wskaźniki stanu środowiska (ECI) - dostarcza informacji na temat lokalnego, regionalnego lub globalnego stanu środowiska

Kategorie wskaźników efektów działalności środowiskowej

Wskaźniki działalności operacyjnej

Nakłady

Materiały

Energia

Woda

Gaz

Usługi
wspomag.
operacje
organizacji

Wyniki

Produkty i
usługi

Odpady

Emisje do
powietrza

Zrzuty
ścieków do
wody

Hałas,
wibracje, itp..

Eksploatacja, konserwacja

Budynki,
instalacje

Maszyny,
urządzenia

Dostawy,
transport

Utrzymanie
ruchu

Wskaźniki efektów zarządzana

System i obszary funkcjonalne

Polityka i
programy, SZŚ

Zgodność z
wymaganiami i
oczekiwaniemi

Efekty finansowe

Pracownicy
(np.szkolenia)

Dostawcy

Zależności społeczne, np.
komunikacja,
stos. zewnętrzne

Wskaźniki stanu środowiska

Globalne, krajowe

Lokalne, regional

Powietrze

Woda

Ziemia

Flora

Fauna

Ludzie

Estetyka,
dziedzictwo,
kultura

Efekty działalności środowiskowej według EMAS

- ❑ **efekty działalności środowiskowej** - wymierne wyniki zarządzania przez organizację swoimi aspektami środowiskowymi
Rozporządzenie EMAS, Artykuł 2. Definicje, pkt. 2
- ❑ **wskaźnik efektywności środowiskowej** - szczególny wskaźnik pozwalający na określenie efektów działalności środowiskowej organizacji
Rozporządzenie EMAS, Artykuł 2. Definicje, pkt. 27
- ❑ Organizacja musi być w stanie wykazać, że jej system zarządzania i procedury audytu uwzględniają rzeczywiste efekty działalności środowiskowej w zakresie bezpośrednich i pośrednich aspektów środowiskowych, określonych w przeglądzie środowiskowym.
Rozporządzenie EMAS, Załącznik II, pkt. B.3.

Wskaźniki efektywności środowiskowej według EMAS

- przedstawiają dokładną ocenę efektów działalności środowiskowej organizacji
- są zrozumiałe i jednoznaczne
- umożliwiają porównanie poszczególnych lat w celu dokonania oceny rozwoju efektów działalności środowiskowej organizacji
- umożliwiają porównanie z, odpowiednio, sektorowymi, krajowymi lub regionalnymi punktami odniesienia
- umożliwiają porównanie ze stosownymi wymaganiami prawnymi

Wskaźniki efektywności środowiskowej według EMAS

- Mają zastosowanie do wszystkich rodzajów organizacji i powinny koncentrować się na efektywności środowiskowej (R) wyrażonej jako stosunek wkładów/wpływów (A) do rocznych wyników (B).
- Główny wskaźnik efektywności środowiskowej wyrażony jest wzorem: $R = A/B$, gdzie:
  - liczba A wskazuje całkowity roczny wkład/wpływ w danym obszarze,
  - liczba B wskazuje całkowity roczny wynik organizacji.
- Liczba B wskazująca całkowity roczny wynik organizacji jest taka sama dla wszystkich obszarów, ale jest dostosowywana do różnych rodzajów organizacji w zależności od rodzaju ich działalności.

Przykład zastosowania głównych wskaźników efektywności w organizacjach administracji publicznej

Główny wskaźnik	Roczny wkład/ wpływ (A)	Całkowity roczny wynik organizacji (B)	Stosunek A/B
Efektywność energetyczna	Roczne zużycie w MWh, GJ	Liczba pracowników (sektor nieprodukcyjny)	MWh/ osoba lub kWh/ osoba
Efektywne wykorzystanie materiałów	Roczne zużycie papieru w Mg	Liczba pracowników (sektor nieprodukcyjny)	Mg/ osoba lub liczba arkuszy/ osoba/ dzień
Woda	Roczne zużycie w m ³	Liczba pracowników (sektor nieprodukcyjny)	m ³ / osoba lub l/ osoba
Odpady	Roczna ilość wytwarzanych odpadów w Mg Roczna ilość wytwarzanych odpadów niebezpiecznych w kg	Liczba pracowników (sektor nieprodukcyjny)	Mg/ osoba lub kg/ osoba
Różnorodność biologiczna	Użytkowanie gruntów m ² terenu zabudowanego (w tym obszar zamknięty)	Liczba pracowników (sektor nieprodukcyjny)	m ² terenu zabudowanego/ osoba lub zamkniętego
Emisje gazów cieplarnianych	Roczne emisje gazów cieplarnianych w Mg (CO ₂ ^e – ekwiwalent CO ₂)	Liczba pracowników (sektor nieprodukcyjny)	Mg CO ₂ ^e / osobę lub kg CO ₂ ^e / osobę

Przykład zastosowania głównych wskaźników efektywności w sektorze produkcyjnym

Główny wskaźnik	Roczny wkład/ wpływ (A)	Całkowity roczny wynik organizacji (B)	Stosunek A/B
Efektywność energetyczna	Roczne zużycie w MWh, GJ	Całkowita roczna wartość dodana brutto (mln EUR) lub całkowity roczny wynik Mg	MWh/ mln EUR lub kWh/ Mg produktu
Efektywne wykorzystanie materiałów	Roczny przepływ masy różnych używanych materiałów	Całkowita roczna wartość dodana brutto (mln EUR) lub całkowity roczny wynik Mg	W odniesieniu do każdego użytego materiału: materiał w Mg/ mln EUR lub materiał w Mg/ Mg produktu
Woda	Roczne zużycie w m ³	Całkowita roczna wartość dodana brutto (mln EUR) lub całkowity roczny wynik Mg	m ³ / mln EUR lub l/ Mg produktu
Odpady	Roczna ilość wytwarzanych odpadów w Mg Roczna ilość wytwarzanych odpadów niebezpiecznych w kg	Całkowita roczna wartość dodana brutto (mln EUR) lub całkowity roczny wynik Mg	Mg/ mln EUR lub Mg/ Mg produktu

Przykład zastosowania głównych wskaźników efektywności w sektorze produkcyjnym – c.d.

Główny wskaźnik	Roczny wkład/ wpływ (A)	Całkowity roczny wynik organizacji (B)	Stosunek A/B
Różnorodność biologiczna	Użytkowanie gruntów m ² terenu zabudowanego (w tym obszar zamknięty)	Całkowita roczna wartość dodana brutto (mln EUR) lub całkowity roczny wynik Mg	m ² terenu zabudowanego lub m ² obszaru dotkniętego problemem nieprzepuszczalności / mln EUR lub / Mg produktu
Emisje gazów cieplarnianych	Roczne emisje gazów cieplarnianych w Mg (CO ₂ ^e – ekwiwalent CO ₂)	Całkowita roczna wartość dodana brutto (mln EUR) lub całkowity roczny wynik Mg	Mg ekwiwalentu CO ₂ / mln EUR lub Mg ekwiwalentu CO ₂ / Mg produktu

---

Dziękuję 😊

Alina Matuszak-Flejszman